

Zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima glazbene kulture za razrednu nastavu

Slobodnjak, Vilim

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:786603>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-20**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Vilim Slobodnjak

ZASTUPLJENOST TRADICIJSKE GLAZBE U UDŽBENICIMA GLAZBENE
KULTURE ZA RAZREDNU NASTAVU

Diplomski rad

Čakovec, srpanj, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Vilim Slobodnjak

ZASTUPLJENOST TRADICIJSKE GLAZBE U UDŽBENICIMA GLAZBENE
KULTURE ZA RAZREDNU NASTAVU

Diplomski rad

Mentor rada:

Branimir Magdalenić, viši predavač

Čakovec, srpanj, 2022.

Zahvala

Prije svega najveće hvala mojem mentoru, višem predavaču Branimiru Magdaleniću, koji je svojim nesebičnim radom i zalaganjem pomogao u pisanju ovog diplomskog rada. Također posebno hvala asistentu sa katedre umjetničkog područja, Tomislavu Cvrtili, koji je svojim posebnim zalaganjem i trudom pomogao u odabiru teme, provedbi istraživanja i savjetovanju oko diplomskog rada. Ništa od ovog ne bi bilo moguće bez Vas.

Najveće hvala mojoj obitelji, mami Marijanki, tati Božidaru i bratu Tinu, što su svih ovih pet godina studiranja bili uz mene. Najveći vjetar u leđa, podrška i motivacija. Uvijek tu kad je zatrebalo. Hvala Vam što ste bez sumnje i sa puno podrška pratili sve moje odluke tokom života pa tako i studija. Bez Vas ovaj diplomski rad, i sve što je prethodilo njemu, ne bi bilo moguće.

Posebno hvala svim mojim kolegicama koje su svih pet godina studija imale ogromno povjerenje u mene pa me samim time držale kao predstavnika naše studijske godine. Ono što ste me Vi naučile ne piše ni u jednoj knjizi. Studiranje uz Vas je bilo pravo zadovoljstvo i uvelike sam zahvalan za sve što ste učinile za mene.

Naposljetku, ali ne najmanje važno, hvala svim profesorima koje sam tokom studiranja imao čast slušati na predavanjima i učiti od Vas. Vjerujte kako je svako Vaše predavanje bila mala stepenica prema ostvarivanju uspjeha i završetka studija. Također hvala cijeloj upravi Učiteljskog fakulteta, referadi, tehničkim i stručnim službama Učiteljskog fakulteta, Studentskom zboru Učiteljskog fakulteta i Fakultetskom vijeću. Bilo mi je zadovoljstvo surađivati s Vama i organizirati i provoditi razne projekte. Vjerujem da ćemo i u budućnosti isto tako uspješno surađivati.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Tradicijska glazba.....	2
3. Folklorne regije u Hrvatskoj.....	4
3. 1. Panonska zona	4
3. 2. Alpska zona	5
3. 3. Dinarska zona	6
3. 4. Jadranska zona.....	6
4. Tradicijska glazba u Nastavnom planu i programu i kurikulumu Glazbene kulture	7
4.1. Nastavni plan i program za glazbenu kulturu.....	7
4.2. Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije	9
4.2.1. Međupredmetne teme	15
4.3. Usporedba Nastavnog plana i programa sa Kurikulumom nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije	15
5. Dosadašnja istraživanja udžbenika	16
6. Cilj istraživanja.....	18
7. Metoda prikupljanja podataka	18
8. Rezultati	19
9. Rasprava	25
10. Zaključak.....	27
Literatura.....	28
Udžbenici:	29
Biografija	33

Sažetak

Glazba je zastupljena u svim slojevima društva kroz čitavu povijest ljudske civilizacije. Gotovo isto dugu povijest ima i glazbeno podučavanje i edukacija o glazbi. Tradicijsku ili folklornu glazbu povezujemo sa društvenim običajima, narodom i kulturom tog naroda. Važnost glazbenog obrazovanja i podučavanja te njegov utjecaj na kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj prikazan je u mnogim dosadašnjim istraživanjima. Cilj ovog istraživanja bio je uvidjeti u kojoj mjeri je tradicijska glazba zastupljena u udžbenicima glazbene kulture. Kroz istraživanje analizirana su 24 udžbenika glazbene kulture namijenjena nižim razredima osnovne škole, to jest razrednoj nastavi, u Republici Hrvatskoj. Analizirani su udžbenici tri izdavača, Alfa, Školska knjiga i Profil Klett, od čega je 12 udžbenika izdano u periodu od 2006. do 2018. godine, a ostalih 12 u periodu od 2019. godine do 2022. godine. Analizirani udžbenici pokazali su zadovoljavajuću zastupljenost tradicijske glazbe u periodu od 1. do 4. razreda osnovne škole. Svaki analizirani udžbenik sadržava određeni broj Hrvatske tradicijske glazbe te tradicijske glazbe nastale van granice naše države. Također gotovo svaki udžbenik sadrži određeni broj glazbenih primjera namijenjen pjevanju te isto tako glazbenih primjera namijenjenih slušanju. Zaključno analizirani udžbenici su adekvatno oblikovani te se tradicijska glazba Hrvatske može kvalitetno usporediti na kulturnoj razini sa tradicijskom glazbom svijeta. Samim uvrštavanjem tradicijske glazbe u udžbenike bogata folklorna baština Republike Hrvatske čuva se od zaborava te se učenici i djeca njome susreću od svoje najranije školske dobi.

Ključne riječi: tradicijska glazba, folklor, škola, udžbenici, razredna nastava

Representation of traditional music in music culture textbooks for primary education

Summary

Music has been represented in all walks of life throughout the history of human civilization. Music teaching and music education has almost the same long history. We associate traditional or folk music with the social customs, people and culture of that people. The importance of music education and teaching and its impact on cognitive, emotional and social development has been shown in many previous studies. The aim of this research was to see the extent to which traditional music is represented in music culture textbooks. The research analyzed 24 music culture textbooks intended for primary education of primary school in the Republic of Croatia. The textbooks of three publishers, Alfa, Školska knjiga and Profil Klett, were analyzed, of which 12 textbooks were published in the period from 2006 to 2018, and the other 12 in the period from 2019 to 2022. The analyzed textbooks showed a satisfactory representation of traditional music in the period from 1st to 4th grade of primary school. Each analyzed textbook contains a certain number of Croatian traditional music and traditional music created outside the borders of our country. Also, almost every textbook contains a number of musical examples intended for singing, as well as musical examples intended for listening. In conclusion, the analyzed textbooks are adequately designed and the traditional music of Croatia can be compared on a cultural level with the traditional music of the world. By incorporating traditional music into textbooks, the rich folklore heritage of the Republic of Croatia is preserved from oblivion, and students and children encounter it from their earliest school age.

Key words: traditional music, folk music, music textbooks, primary education, school

1. Uvod

Glazba se svrstava u značajne strukture našeg društva na planeti Zemlji. Ne postoji civilizacija koja se pojavila na našoj planeti, a da nije u sebi sadržavala neki oblik glazbenog izričaja (Kelstrom, 1998). Od Antičkih Grka preko srednjeg vijeka do modernog doba, svaki od povijesnih perioda ljudske civilizacije imao je uz sebe glazbu (Kelstrom, 1998). Gotovo isto dugo koliko postoji glazba uz nju postoji i edukacija i školovanje o glazbi (Kelstrom, 1998). Brojna dosadašnja istraživanja pokazuju koliko veliki utjecaj glazbena edukacija ima na razvoj djeteta (Nikolić, 2018). Pomoću glazbe možemo utjecati na bolje kognitivno funkcioniranje te povećanje samih kognitivnih sposobnosti (Nikolić, 2018). Također istraživanja pokazuju da poboljšanja verbalnih i matematičkih sposobnosti se pojavljuju kod osoba koje su polazile glazbenu obuku (Kelstrom, 1998; Nikolić, 2018). Nadalje, osobe koje se bave glazbom pokazale su bolje rezultate u pamćenju riječi, sposobnosti čitanja, boljem rječniku, radnom pamćenju, vizualnom pamćenju, selektivnoj pažnji, specijalnoj sposobnosti i mnogim drugim verbalnim i neverbalnim sposobnostima (Kelstrom, 1998; Nikolić, 2018). Glazba je povezana i sa velikim utjecajem na kreativnost osobe (Kelstrom, 1998; Nikolić, 2018). Osobe koje se duži vremenski period bave glazbom pokazuju bolje i veće rezultate u kreativnosti (Kelstrom, 1998; Nikolić, 2018). Osim utjecaja na intelektualni razvoj i postignuća, istraživanja su pokazala da glazba također ima pozitivni utjecaj na socijalni i emocionalni razvoj (Kirschner i Tomasello, 2010; Rickard i sur., 2013; Nikolić, 2018). Djeca uključena u razne glazbene programe pokazala su veću spremnost na suradnju te sklonost međusobnom pomaganju (Kirschner i Tomasello, 2010; Rickard i sur., 2013; Nikolić, 2018). Također imala su bolju i pozitivniju sliku o sebi, samosvijest i samokontrolu (Kirschner i Tomasello, 2010; Rickard i sur., 2013; Nikolić, 2018). Svi navedeni doprinosi glazbenog obrazovanja prepoznati su odgojno-obrazovnim kurikulumom te se glazbeno obrazovanje u Republici Hrvatskoj aktivno provodi duži niz godina (Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019). Glazbeno obrazovanje nije tu samo kao alat za poboljšanje ostalih vještina i sposobnosti, nego nosi jednaku važnost u odgojno-obrazovnom sustavu kao i ostali predmeti i područja poučavanja (Nikolić, 2018). Iako glazbeno podučavanje nosi mali broj tjednih sati u osnovnoškolskim ustanovama, važnost i značaj glazbenog podučavanja trebaju naći put do svih odgojno-obrazovni djelatnika te osvijestiti potrebu za ovim umjetničkim izričajem (Kelstrom, 1998; Nikolić, 2018).

2. Tradicijska glazba

Pojam tradicija (lat. *traditio*: predaja, predavanje) često možemo povezati sa nečim što se ne mijenja duži niz godina, nešto što se generacijama prenosi s koljena na koljeno, zapisuje, njeguje i poštuje (Hrvatska enciklopedija, 2021a). Prema hrvatskoj enciklopediji tradicijsku kulturu čine sadržaji i očitovanja, bili oni materijalni, društveni, umjetnički ili simbolički, utemeljeni na tradiciji neke zajednice. Članovi takve zajednice su u trajnim interakcijama te su vještine, znanja, norme i vrijednosti prenosili usmeno, oponašanjem ili na neki drugi način (Muzička enciklopedija, 1971; Hrvatska enciklopedija, 2021a). Tako se i tradicijska glazba prenosila među narodom i običnim ljudima te samim time poprimila razne nazive. Čest naziv koji čujemo je folklorna glazba ili folklor (engl. *folklore*, od *folk*: puk, narod i *lore*: nauk, znanje) koji se opisuje kao stvaralaštvo utemeljeno na tradiciji neke kulturne zajednice, a u širem smislu označava narodnu (pučku) kulturu (Muzička enciklopedija, 1971; Hrvatska enciklopedija, 2021b). Uglavnom povezuje sve oblike umjetnosti kao što je književnost, glazba, ples, dramski izraz i likovno stvaralaštvo (Muzička enciklopedija, 1971; Hrvatska enciklopedija, 2021b). Pojam folklor prvi je upotrijebio William Thoms 1846. godine (Muzička enciklopedija, 1971; Hrvatska enciklopedija, 2021b), dok je Johann Gottfred von Herder pjesme koje je čuo i doživio među pukom i narodom u Njemačkoj nazvao *Volkslieder* (Ling, 1997). Na području Hrvatske Božidar Širola 1940. godine opisuje sve pojmove koji su vezani uz tradicijsku glazbu i popijevke pa tako navodi da je narodna popijevka svaka popijevka koju je izmislio glazbeno neobrazovani pojedinac (Širola, 1940). Pučku popijevku opisuje kao popijevku nastalu u seljačkim kulturnim krugovima, a varošku popijevku onu koja je nastala na gradskom ili malogradskom području u kulturnom krugu obrtnika, trgovaca i građana (Širola, 1940). Tako onda glazbeni folklor obuhvaća sve što je u bilokakvoj vezi s vokalnom i instrumentalnom narodnom seljačkom glazbom (Širola, 1940).

Proučavanje tradicijske glazbe seže još u 19. stoljeće, no interes za hrvatsku tradicijsku glazbu pojavljuje se početkom 20. stoljeća (Muzička enciklopedija, 1974; Širola, 1940). Vladimir Bersa je, na poziv Društva za proučavanje narodne popijevke u Beču, 1906. i 1907. godine obišao Dalmaciju i sakupio narodne popijevke (Širola, 1940). Uz narod kao glavnog prenositelja i čuvara tradicijske glazbe, najveću zaslugu za proučavanje, istraživanje, očuvanje i popularizaciju tradicijske glazbe imaju muzikolozi kao znanstvenici koji rade u okviru muzikologije (Hrvatska enciklopedija, 2021c). Muzikologija je znanost koja proučava glazbu kao predmet u okvirima fizičkih, psiholoških, estetičkih i kulturnih pojava, ali i djelatnost čovjeka glazbenika (skladatelja, izvoditelja) i slušatelja u njegovu društvenom i kulturnom

ozračju (Hrvatska enciklopedija, 2021c). Grana muzikologije koja se bavi studijem folklorne, narodne ili tradicionalne glazbe europskoga sela ili izvaneuropskih kultura, to jest proučavanjem društvenih i kulturnih aspekata glazbe i plesa u lokalnom i globalnom kontekstu naziva se etnomuzikologija (Nettl, 2010.; Hrvatska enciklopedija, 2021c). Neki od najpoznatijih i najznačajnijih etnomuzikologa hrvatske su F. Ks. Kuhač, B. Širola, D. Plamenac, J. Andreis, A. Vidaković, L. Županović, I. Supičić, K. Kos, B. Bujić, V. Žganec, J. Bezić (Hrvatska enciklopedija, 2021c). Institut za etnologiju i folkloristiku još je od svog osnutka 1948. godine zamišljen kao središte muzikološkog i filološkog proučavanja narodnih pjesama i plesova te usmenih književnih žanrova. U tom smislu, neupitan je njegov značajan doprinos i velika uloga u očuvanja tradicijske glazbe hrvatske.

Tradicijska glazba, ali i cjelokupan folklor, nisu isti i nepromjenjivi. Kroz stoljeća radikalne promjene u društvu, kao što su ratovi, prodiranje raznih kultura, industrijske revolucije, nove vrste obrazovanja, ali čak i razvoj prijevoza, koji je doveo do miješanja raznih kultura svijeta, uvelike je utjecao na cijelu tradiciju pa samim time i na folklor i glazbu. (Ling, 1997; Muzička enciklopedija, 1974). Iako površinom malu državu, Hrvatsku nisu zaobišle ove promjene pa danas na malom području pronalazimo raznoliku i bogatu folklornu baštinu i tradicijsku glazbu. Tradicijsku kulturu Hrvatske karakterizira velik broj različitih tradicijskih instrumenata i raznolikih stilovi izvođenja te se zbog toga smatra jednom od od najbogatijih i najraznolikijih tradicijskih kultura. Danas tradicijsku glazbu možemo čuti na festivalima tradicijske glazbe, smotrama, ljetnim školama folkloru te godišnjim koncertima kulturno-umjetničkih društava (KUD) (Ceribašć i Čaleta, 2010; Ling, 1997). U manjem obujmu tradicijsku glazbu čujemo i vidimo na televiziji, a u nešto većem na radijskim postajama. (Ceribašć i Čaleta, 2010; Ling, 1997). Ceribašć i Čaleta (2010; prema Marošević, 2001) navode da se tradicijska glazba na javnim državnim televizijskim programima tjedno pojavljuje oko devedeset minuta dok se ista ta glazba pojavljuje oko 27.5 sati tjedno na državnim radio stanicama. Sljedeće glavno mjesto gdje čujemo i njegujemo tradicijsku glazbu je škola, to jest obrazovne ustanove. U obrazovnim ustanovama nastojimo djecu i mlade upoznati i poučiti o velikoj raznolikosti tradicijske glazbe u Republici Hrvatskoj, ali i upoznati ih sa tradicijom i tradicijskom glazbom drugih naroda i kultura (Sam Palmić, 2015). Važnost poučavanja o tradiciji i tradicijskoj glazbi je velika, od samog očuvanja nacionalnog identiteta do upoznavanja djece sa glazbom, plesom, pjesmom i cjelokupnim folklorom. Tradicija i folklor mogu biti osnova za daljnja obrazovanja djece i mladih.

3. Folklorne regije u Hrvatskoj

Hrvatska je teritorijalno podijeljena na razne regije i pokrajine, no kada govorimo o folklornoj podjeli Hrvatske nailazimo na razne teorije. Milovan Gavazzi dijeli Hrvatsku na četiri etnografske zone te ih naziva jadransko područje, dinarsko područje, panonsko područje i gorsko područje (Gavazzi, 1940). Nastavni plan i program za osnovnu školu za predmet glazbene kulture dijeli tradicijsku glazbu na šest područja: 1. Slavonija i Baranja, 2. Podravina i Posavina, 3. Hrvatsko zagorje i Međimurje, 4. Banovina i Lika, 5. Dalmacija, dalmatinski otoci i Dubrovnik i 6. Istra i Kvarner (Nastavni plan i program za osnovnu školu NN102/2006). Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije tradicijsku glazbu Hrvatske dijeli na narodne pjesme i plesove područja: 1. Dalmacije, 2. Gorske Hrvatske, 3. Istre i Kvarnera, 4. Međimurja i Podravine, 5. Slavonije, Baranje i Srijema te 6. Središnje i sjeverozapadne Hrvatske (Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019). Suvremeni etnomuzikolozi su danas službeno prihvatili podjelu na četiri plesne zone koje nazivamo 1. Panonska zona, 2. Alpska zona, 3. Dinarska zona i 4. Jadranska zona (Muzička enciklopedija, 1977). Sve podjele nastale su zbog različitih karakteristika u različitim krajevima Hrvatske (Muzička enciklopedija, 1974).

Iako Nastavni plan i program i Kurikulum dijeli tradicijsku glazbu na šest područja, u nastavku detaljnije objašnjavamo karakteristike dogovorenih plesnih zona unutar kojih opisujemo šest spomenutih područja.

3. 1. Panonska zona

Panonska folklorna zona obuhvaća Slavoniju i Baranju, Bilogoru i Moslavinu, Posavinu i Turopolje te dio Podravine, ali i dijelove Vojvodine, Bačke, Srijema i Pečuha gdje žive Hrvati (Muzička enciklopedija, 1977). Ritmički obrasci ove zone su gotovo uvijek dvodijelni, a instrumenti koji se sviraju su gajde, dude, dvojnice i tambura. Najpopularniji je tamburaški orkestar koji ponekad uz sebe ima harmoniku ili violinu (Muzička enciklopedija, 1977). Gledajući na Nastavni plan i program u ovu zonu bi pripadala područja Slavonije i Baranje te neki dijelovi Podravine i Posavine. Pjesme Slavonije i Baranje najčešće su dvoglasne, a mjestimično i troglasne (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Pjevaju se u manjim skupinama i to uglavnom jedan pjevač započinje i vodi pjesmu dok svi ostali izvede pratnju (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Odlikuje ih diatonika to jest tonski niz koji u sebi sadrži više cijelih stepena nego polustepena (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Pjeva se u paralelnim pomacima glasova, najčešće u terci, no posebna značajka Slavonije

i Baranje je povećana sekunda koja se javlja u toku čitavog napjeva ili samo jednom kao aliteracija (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Stariji oblik pjevanja u Slavoniji i Baranji bile su jednoglasne pjesme, ali i dvoglasne koje završavaju unisono to jest na istom tonu, a često su kretale u paralelnim tercama (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Ovakvi napjevi srodni su onima koje susrećemo u Bosni i primorskoj Hrvatskoj (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974).

3. 2. *Alpska zona*

Alpska folklorna zona obuhvaća područje Istre, dio Gorskog kotara, Prigorje, Hrvatsko Zagorje, Međimurje i preostali dio Podravine. Najčešća karakteristika alpske zone su česti dvodijelni i trodijelni ritamski obrasci kao što su polke i valceri koji svojom brojnošću prevladavaju (Muzička enciklopedija, 1977). Muzički instrumentarij pretežno je gudački kojem se povremeno pridodaju puhački instrumenti kao što su trube, klarineti, tromboni ili pak instrumenti harmonika i cimbal te tambura u nekim dijelovima (Muzička enciklopedija, 1977). Promatrajući kroz prizmu Nastavnog plana i programa, u ovu zonu bi pripadala područja Hrvatsko zagorje i Međimurje te Istra i Kvarner, iako Kvarner prema zonskim podjelama, pripada Jadranskoj zoni (Muzička enciklopedija, 1977). Najznačajnija karakteristika Istre i Kvarnera je takozvana *istarska ljestvica* koju karakterizira stalna izmjena polustepena i cijelog stepena (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Karakteristično je i stalno dvoglasno pjevanje u paralelnim malim tercama i velikim sekstama koje na kraju pjesme završavaju unisono ili u oktavi (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Srodni glasovi su često gornji glas pjevali u takozvanom falsetu, što označava izmjenu glasa, ili u kombinaciji muških i ženskih glasova (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Takav način pjevanja je u narodu poznat kao pjevanje *na tanko* ili *na debelo* (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Nadalje, još jedan način pjevanja poznat u Istri je tzv. *bugarenje* kojeg karakterizira pjevanje u još tijesnim intervalima kao što su umanjena terca ili povećana sekunda (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Završetak *bugarenja* je uvijek bio u intervalu umanjene terce odnosno velike sekunde (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Novije pjesme ovog područja karakterizira tonalitetna glazba s durskim obilježjima koja se najčešće pjeva u paralelnim sekstama te pjesme završavaju u oktavi (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974).

Karakteristike Međimurja jesu jednoglasno pjevanje gdje se javljaju melodije velikog opsega, čak i preko oktave, te česta izmjena binarnih i ternarnih ritmova u pjesmama čak unutar jednoga takta (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Nadalje, Međimurje je

karakteristično po elementima pentatonike u dorskoj i eolskoj ljestvici te povremeno miksolidijskoj ljestvici (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Hrvatsko zagorje karakteristično je, uz jednoglasno pjevanje, po razvitku dvoglasnog i čak troglasnog pjevanja te po promjenjivim tonovima u karakterističnim dijatonskim nizovima koji se ovdje pojavljuju (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974).

3. 3. *Dinarska zona*

Dinarska folklorna zona obuhvaća dijelove južno od rijeke Save pa sve do same obale Jadranskog mora. U ovu zonu ubrajamo područje Like, Korduna, Banije, Dalmatinsku zagoru te veći dio šibenskog i zadarskog primorja i otoka, ali i cijelu državu Bosnu i Hercegovinu (Muzička enciklopedija, 1977). Ritam ove zone je šesterodijelan te su plesovi često bez instrumentalne pratnje (Muzička enciklopedija, 1977). Pjevanje ove zone obilježavaju kromatski i dijakromatski nizovi gdje se često javljaju dva, tri pa čak i četiri uzastopna polustepena (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Napjevi završavaju u intervalima velike sekunde te se unutar samog napjeva rade paralelni pomaci u velikim sekundama, dok primjerice u Baniji napjevi često završavaju unisono (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Česti su primjeri dvoglasnog pjevanja gdje donji glas ostaje gotovo stalno na istom tonu takozvanom *bordunskom tonu* (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Karakteristično pjevanje ove zone naziva se *ojkanje* gdje se pjeva sa potresanjem glasa uz pratnju instrumenta *gusle* (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Na Dinarskom području troglasno pjevanje i kromatiku možemo čuti u Ličkim *rozgalicama* (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). U novije vrijeme u Dalmatinskoj Zagori i dijelovima Like pojavljuju se višeglasne dalmatinske pjesme (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Prema Nastavnom plan i program u ovu zonu bi pripadalo područje Banovine i Like koje karakteriziraju već gore navedene značajke.

3. 4. *Jadranska zona*

Jadranska folklorna zona obuhvaća cijelo priobalje Jadranskog mora i sve ostale otoke od grada Rijeke pa do Boke Kotarske (Muzička enciklopedija, 1977). Ovom zonu su tipični trodijelni i šestosminski ritmovi (Muzička enciklopedija, 1977). Karakteristični instrumenti ove zone su lijerica, mandolina i gitara (Muzička enciklopedija, 1977). Gledajući na Nastavi plan i program u ovu zonu bi pripadala Dalmacija, dalmatinski otoci i Dubrovnik. Karakteristike ovog područja su dijatonski tonski nizovi koji su utemeljeni na tetrakordima (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Durski napjevi javljaju se u varoškim pjesmama koje imaju veliku tradiciju u ovom području (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Takvo

pjevanje danas se naziva klapsko pjevanje te je ono često troglasno, četveroglasno ili čak i više od četiri glasa sa vodećim glasom u najvišoj dionici (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Gotovo uvijek se izvodi a cappella, to jest bez instrumentalne pratnje, no ponekad i uz instrumentalnu pratnju (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Jednoglasno pjevanje popularno je u južnoj Dalmaciji gdje se tako izvode svatovske pjesme te pripovjedne pjesme. (Marošević 2004, Muzička enciklopedija, 1974). Na uskom dijelu od Neretve do Dubrovnika pojavljuju se i neka folklorna obilježja iz Hercegovine kao što su kromatski tetrakord ili povećana sekunda u tetrakordu (Muzička enciklopedija, 1974).

4. Tradicijska glazba u Nastavnom planu i programu i kurikulumu Glazbene kulture

Glazba je oduvijek prisutna u svim slojevima društva i samim time od velike je važnosti o glazbi učiti u školi. Odgojno-obrazovni sustav Hrvatske prepoznao je glazbu kao važan čimbenik za oblikovanje glazbenih, ali i općih kompetencija učenika pomoću kojih se ostvaruju temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti i opći ciljevi odgoja i obrazovanja (Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019). Nastavni plan i program (2006) navodi kako je glazba u nižim razredima osnovne škole, to jest u razrednoj nastavi, „idealno područje za snažno poticanje pozitivnih emocija, osjećaja pripadnosti, zajedništva i snošljivosti“. Nastavni plan i program (2006) do nedavno je vrijedio kao glavni kurikulum prema kojem se organizirala nastava u osnovnim školama. Zamijenjen je reformom školstva 2019. god. novim Kurikulumom Škola za život unutar kojeg su detaljno razrađeni kurikulumi svakog nastavnog predmeta, pa tako i Glazbene kulture. Iz tog razloga u nastavku detaljnije analiziramo i objašnjavamo Nastavni plan i program te novi Kurikulum.

4.1. Nastavni plan i program za glazbenu kulturu

Nastavni plan i program izdan je 2006. godine te je prestao vrijediti za učenike 1. i 5. razreda osnovne škole u školskoj godini 2019./2020., za učenike 2., 3., 6., i 7. razreda osnovne škole u školskoj godini 2020./2021., a za učenike 4. i 8. razreda osnovne škole u školskoj godini 2021./2022. Temeljio se na ciljevima, zadaćama i načelima te je imao za cilj „uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenog jezika, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe“. Neke od zadaća koje se navode su upoznati učenike s različitim glazbenim djelima, s osnovnim elementima

glazbenog jezika te poticati na glazbenu aktivnost. Temeljna načela glazbene kulture jesu psihološko načelo koje govori da učenici vole glazbu i žele se njome baviti, dok kulturno-estetsko načelo polazi od toga da nastava glazbe mora učenika pripremiti za život kao kompetentnog korisnika glazbene kulture. Navedene su napomene da se „glazba mora odvijati u ugodnom ozračju lišenom svake napetosti“. Nadalje, navedene su razne napomene za raspored klupa u učionici, slobodu učenikova kretanja, muziciranja, sviranja i pjevanja, to jest kreativnog izražavanja i aktivnog slušanja. Također, u dokumentu se navodi kako su učenicima nepotrebni udžbenici i radne bilježnice te da sav materijal može stajati u školi i učenici ga ne bi trebali nositi kući. Posebna napomena istaknuta je za folklornu glazbu gdje stoji da se folklorni primjeri prvo slušaju pa se onda razgovorom izvode zaključci. Navodi se kako bi učenicima uz folklornu glazbu trebalo uvesti i ostale folklorne elemente kao što su običaji i nošnje te da se folklor obrađuje prema načelu zavičajnosti od 5. razreda osnovne škole (Nastavni plan i program za osnovnu školu NN102/2006).

Dakle, prema donedavno važećem Nastavnom planu i programu (2006) razredna nastava od 1. do 4. razreda osnovne škole temelji se na glazbenim područjima pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i glazbene kreativnosti. Svako područje ima prijedlog pjesama, skladbi i načina na koji se trebaju ostvariti ishodi učenja. Učitelji imaju slobodu odabira i redoslijeda obrade propisanog sadržaja. Nastavni plan i program (2006) tradicijsku glazbu u ovim razredima navodi pod pojmom „narodna glazba“ te izbor primjera tradicijske glazbe po razredima je raspoređen na sljedeći način:

Prvom razred za područje pjevanja predložene su pjesme: *Iš, iš, iš, ja sam mali miš; En ten tini; Teče, teče, bistra voda; Moj dom; Dječja poskočica; Sveti Niko svijetom šeta; Spavaj mali Božiću; Djeca i maca; Kad si sretan; Mi smo djeca vesela; Pliva riba; Kako se što radi*. Predložena tradicijska glazba za slušanje je pjesma *Narodi nam se* (Nastavni plan i program za osnovnu školu NN102/2006).

Drugom razred za područje pjevanja predložene su pjesme: *Pljesnimo svi zajedno; Pliva riba; Blistaj, blistaj, zvijezdo mala; Na kamen sjela Ljubica; Pjevala je ptica kos; Proljetna pjesma; Ja posijah lan; Jedna vrana gakala; Radujte se narodi; Miš mi je polje popasel; Muzikaš; Mali ples*. Predložena tradicijska glazba za slušanje jesu pjesme *Radujte se narodi i Svim na zemlji* (Nastavni plan i program za osnovnu školu NN102/2006).

Trećem razred za područje pjevanja predložene su pjesme: *Nesla dekla v melin; Pjesma u kolu; Kriči, kriči, tiček; Pleši, pleši poskoči; Prijateljstvo pravo; Mali ples; U to vrijeme*

godišta; U kolu; Sunce sije, kiša će; Cin can cvrgudan; Jednu sem ružu mel; Ftiček veli; Proljetno kolo; Sadila sam bosiljak; Kiša pada; Raca plava po Dravi; Ode zima. Predložena tradicijska glazba za slušanje je pjesma *Moja diridika* (Nastavni plan i program za osnovnu školu NN102/2006).

Četvrtom razredu za područje pjevanja predložene su pjesme: *Ćuk sedi; Evo san ti doša; Vrbniče nad morem; Dva i dva su četiri; Po kopinom; Lepi moji strnokosi; Pjevaj mi pjevaj sokole; Tri su ptice; Ja posijah lan; Veselo mi plovimo; Oj Jelo, Jelice; Teče, teče bistra voda; Ćiro; Farandine moj; Savila se bijela loza; Oj Jelena, Jelena; U livadi pod jasenom; Staro sito i korito; Lepa Mara kolo vodi; Sadila sam rogozek; Jelica kolce vodila; Majka Mari kose plela.* Nema predložene tradicijske glazbe za slušanje (Nastavni plan i program za osnovnu školu NN102/2006).

Nakon ove podjele od 1. do 4. razreda slijedi prijedlog tradicijske glazbe raspoređen po već spomenutim folklornim područjima sa navedenim primjerima, ključnim pojmovima i obrazovnim postignućima uz napomenu da se ponuđene teme obrađuju slobodnim redosljedom od 5. do 8. razreda po načelu zavičajnosti (Nastavni plan i program za osnovnu školu NN102/2006).

4.2. Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije

Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije temeljni je dokument prema kojem se organizira i izvodi nastava u Republici Hrvatskoj od njegovog izdavanja 2019. god. te je dio programa „Škola za život“ koji je pokrenut iste godine. U njemu se navode odgojno-obrazovni ishodi koje učenici trebaju usvojiti u pojedinim razredima osnovne škole, sadržaji koje obuhvaćaju navedeni ishodi te razine usvojenosti ishoda za ocjenu dobar. Prema dokumentu, nastavni predmet Glazbena kultura temelji se na četiri načela:

1. **Psihološko načelo** koje kaže da se učenjem i poučavanjem glazbe ostvaruje potreba za učenikovim kreativnim izrazom te učenici emotivno reaguju na glazbu i učvršćuju vlastiti odnos s glazbom.
2. **Kulturno-estetsko načelo** koje kaže da učenici izravnim ili neizravnim susretom s glazbom razvijaju glazbeni ukus, stječu kriterije za vrednovanje glazbe i sposobnost izražavanja vlastitih stavova o glazbi

3. **Načelo sinkroničnosti** stavlja u središte interesa glazbu koja se promatra sa svih aspekata, a ne samo sa povijesnog aspekta
4. **Načelo interkulturalnosti** koje kaže da upoznavanjem glazbe vlastite kulture te glazbe svijeta učenici razvijaju svijet o različitim, ali jednako vrijednim pojedincima, narodima, kulturama, regijama i običajima.

Kurikulum (2019) također navodi da organizacija predmeta Glazbena kultura mora biti otvorena gdje se učenje prilagođava interesima i sposobnostima učenika te pruža veliku slobodu u odabiru i oblikovanju nastavnih sadržaja. Također nastava mora biti integrativna to jest povezana unutar predmeta te interdisciplinarna, to jest povezana sa ostalim poljima umjetnosti i ostalim nastavim predmetima (Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019).

Predmet Glazbena kultura dijeli se na tri domene koje su izrazito međusobno povezane te međusobno nadopunjuju jedna drugu kroz čitav odgojno-obrazovni proces učenika. Nadalje, Glazbena kultura je usko povezana i sa informacijsko-komunikacijskom tehnologijom (IKT) u suvremenom načinu poučavanja gdje učenike upoznajemo sa računalnim programima za pisanje glazbenog pisma, audio-obradu i eksperimentiranje sa zvukom te programima za skladanje glazbe. Osim navedenog IKT koristimo i za video i audio zapise glazbe koje puštamo učenicima (Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019). Domene predmeta Glazbena kultura su:

Domena A – Slušanje i upoznavanje glazbe čije je ishodište upoznavanje glazbe pomoću audio i videozapisa te pomoću neposrednih susreta učenika s glazbom. Aktivnim slušanjem učenici upoznaju glazbu različitih vrsta, stilova, pravaca i žanrova.

Domena B – Izražavanje glazbom i uz glazbu u čijem okviru se izvode glazbene aktivnosti, to jest pjevanje, sviranje, glazbena igra, glazbeno stvaralaštvo te pokret uz glazbu, koje će omogućiti cjelovit doživljaj glazbe te razvoj glazbenih sposobnosti i kreativnosti. Otvorenost nastave pruža mogućnost stavljanja naglaska na neku od navedenih aktivnosti.

Domena C – Glazba u kontekstu ima polazište u domenama A i B na osnovu kojih učenik otkriva vrijednost bogate regionalne, nacionalne i globalne glazbene i kulturne baštine te povezuje glazbenu umjetnost sa ostalim umjetnostima. Domena C je nadopuna domenama A i B te se s njima isprepliće u većoj ili manjoj mjeri.

Odgojno-obrazovni proces Glazbene kulture prema Kurikulumu (2019.) podijeljen je u cikluse gdje razrednu nastavu, to jest period od 1. do 4. razreda osnovne škole, obuhvaća prvi i drugi ciklus. Prvi odgojno-obrazovni ciklus obuhvaća 1. i 2. razred osnovne škole u kojem su izjednačene domene A i B, a domena C se ostvaruje u okviru domena A i B. Učenici u ovom ciklusu, na slobodan odabir učitelja iz klasične, tradicijske, popularne, jazz i filmske glazbe, prepoznaju, razlikuju i uspoređuju te uvažavaju karakter i ugođaj glazbe, visinu tona, melodiju, dinamiku, metar/ritam, tempo i boju/izvođače. Drugi odgojno-obrazovni ciklus obuhvaća 3., 4. i 5. razred osnovne škole gdje je raspored i zastupljenost domena identičan kao i u prvom ciklusu. U drugom ciklusu ishodi u svim domenama postaju kompleksniji te u okviru domene C učenici upoznaju hrvatsku tradicijsku glazbu u vlastitoj sredini, lokalnoj zajednici, i na užem zavičajnom području (Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019).

Kurikulum (2019.) također ima razrađene ishode po domenama za svaki razred osnovne škole, kao i preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda. Tradicijska glazba se proteže kroz sve ishode domene A i B 1., 2. i 3. razreda osnovne škole gdje se učitelju daje na slobodu u kojoj mjeri će učenike upoznavati sa tradicijskom glazbom. U 4. razredu osnovne škole nadopunjuju se ishodi pa se tako primjerice u ishodu iz domene B, OŠ GK B.4.2., navodi da učenik pjevanjem izvodi autorske i tradicijske pjesme iz Hrvatske i svijeta. Tradicijska glazba se posebno spominje u domeni C gdje se učenike upoznaje sa tradicijskom glazbom vlastite sredine to jest lokalne zajednice i primjenjuje se načelo zavičajnosti. Preporuka na razini ostvarenosti dobar je da učenik opaža i opisuje većinu obilježja hrvatske tradicijske glazbe u vlastitoj sredini. (Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019).

Kurikulum (2019.) donosi preporučeni izbor primjera tradicijske glazbe za razrednu nastavu u periodu od 1. do 3. razreda osnovne škole (Tablica 1.) te popis glazbenih primjera od 4. razreda osnovne škole pa nadalje (Tablica 2.). Primjeri za 2. 3. i 4. ciklus obrazovanja su ispisani po već ranije spomenutim glazbenim područjima Hrvatske, dok primjeri za 1. ciklus obrazovanja nisu podijeljeni na područja Hrvatske već samo na države iz kojih potječe tradicijska pjesma. (Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije, NN 7/2019).

Tablica 1. Preporučeni primjeri tradicijske glazbe za 1. ciklus u Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura

TRADICIJSKE	TRADICIJSKE	TRADICIJSKE
Bella Bimba (Italija)	Jabuke i banane (Apples and Bananas) (Amerika)	Ode zima (Švicarska)
Bingo (Amerika)	Jedna vrana gakala (Hrvatska)	Oj, pastiri, čudo novo (Hrvatska)
Blistaj, blistaj, zvijezdo mala (Francuska)	Jednu sam ružu mel	Okitimo grančice (Wales)
Bratec Martin (Francuska) (kanon)	Junak Janko	Pjesma u kolu
Cin, can cvrgudan	Kad si sretan (Švedska)	Pjevaj mi, pjevaj, sokole (Hrvatska)
Ćuk sedi (Hrvatska)	Kako se što radi	Pjevala je ptica kos
Djeca i maca (Hrvatska)	Kalendara (Hrvatska)	Pleši, pleši poskoči
Dječja poskočica	Kiša pada	Pleši, pleši poskoči (Slovačka)
Djetešce nam se rodilo (Hrvatska)	Kočija (Indonezija)	Pliva patka preko Save (Hrvatska)
Dođi u goste (Slovačka)	Kriči, kriči tiček	Pliva riba
Eci, peci, pec (Hrvatska)	Kukavica (Austrija)	Pljesnimo svi zajedno
En ten tini En-den-dore (Hrvatska)	Mali ples	Proljeće u šumi (Finska)
Evo san ti doša (Hrvatska)	Mali ples (Slovačka)	Proljetna pjesma
Ftiček veli Ftiček veli (Hrvatska)	Mi smo djeca vesela	Proljetno kolo
Fum, fum, fum (Španjolska)	Miš mi je polje popasel (Hrvatska)	Raca plava po Dravi (Hrvatska)
Grad se beli (Hrvatska)	Moj dom	Radujte se narodi
Hickory dickory doc (Amerika)	Na kamen sjela Ljubica	Sadila sam bosiljak
Iš, iš, iš, ja sam mali miš (Hrvatska)	Nesla dekla v melin	Salibonani (Zimbabwe)

Ja posijah repu (Hrvatska)	O, Jelo, Jelice (Hrvatska)	Savila se bijela loza vinova (Hrvatska)
Spavaj mali Božiću (Hrvatska)	Sunce sije, kiša će (Hrvatska)	Sveti Niko svijetom šeta
Teče teče bistra voda	Tri listića (Španjolska);	U kolu
U to vrijeme godišta		

Tablica 2. Preporučeni primjeri tradicijske glazbe za 2., 3. i 4. ciklus u Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura

SKLADATELJ	GLAZBENO DJELO	CIKLUS
Tradicijnska glazba Hrvatske: narodne pjesme i plesovi Dalmacije	Izašla je zelena naranča, Falile se Kaštelanke, Lindo, Trogirska kvadrilja i šotić, Stari splitski plesovi, Dubrovačka kontradanca	2. i 3. ciklus
Tradicijnska glazba Hrvatske: narodne pjesme i plesovi Gorske Hrvatske	Oj, javore, Pjevaj mi, pjevaj sokole, Ličko (nijemo) kolo Đipac, Kukunješće	2. i 3. ciklus
Tradicijnska glazba Hrvatske: narodne pjesme i plesovi Istre i Kvarnera	Vrbniče nad morem, Katarina zlata kći, Cviće moje, Dječja poskočica, Stara polka, Svirka na mihu, Balun	2. i 3. ciklus
Tradicijnska glazba Hrvatske: narodne pjesme i plesovi Međimurja i Podravine	Ljubav se ne trži, Ki so dečki, Grad se beli, Pajeriš, Jurin polka, Klinček stoji pod oblokom, Išla žena na gosti	2. i 3. ciklus
Tradicijnska glazba Hrvatske: narodne pjesme i plesovi Slavonije, Baranje i Srijema	U livadi pod jasenom, Moja diridika, Sinoć kad je pao mrak, Šokačko kolo, Povraćanac, Ajd na livo, Opa cupa skoči	2. i 3. ciklus
Tradicijnska glazba Hrvatske: narodne pjesme i plesovi Središnje i sjeverozapadne	Lepi Juro, Lepe ti je Zagorje zelene, Letovanić,	2. i 3. ciklus

Hrvatske	Miš mi je polje popasel, Turopolski drmeš, Čučerska polka, Zagorski tanec, Krajc polka	
Tradicijske pjesme i plesovi Albanije	Vallja e Burrave, S'thyhet jo Tepelena, Ilirski ples	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Belgije	Nek svud ljubav sja	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Bosne i Hercegovine	Lijepi li sumostarski dućani, Emina, Kad ja pođoh na Bentbašu	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Crne gore	U jablana visokoga	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Engleske	Greensleaves	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Gruzije	Gazapkhuli (gruzijsko polifono pjevanje)	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Irske	The Irish Rover	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Makedonije	Biljana platno beleše, Jovano, Jovane, Janomori, Dračevka	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Poljske	Kad se pjeva, Zelena lipa (Lipka Zielona), Krakowiak, Kujawiak	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Roma	Djelem, Djelem, Ederlezi, Me sem lacho sviraco	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Rumunjske	Am cazut m-am ridicat (padah i ustajah)	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Rusije	Oči crne, Kaćuša, Kalinka, Kazačok	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Slovenije	Moj očkama, Na planincih, Slovenska polka	3 i 4. ciklus
Tradicijske pjesme i plesovi Ukrajine	Šćedrik, (San prolazi kraj prozora, uspavanka)	3 i 4. ciklus

4.2.1. Međupredmetne teme

Stupanjem na snagu, novi Kurikulum donio je i kurikulum za međupredmetne teme. Ovim kurikulumima nastoje se pokriti teme općeljudskih vrijednosti i kompetencija za život. Međupredmetne teme koje se obrađuju su: zdravlje, građanski odgoj i obrazovanje, poduzetništvo, održivi razvoj, osobni i socijalni razvoj, učiti kako učiti te uporaba IKT-a. Svaki od sedam kurikuluma međupredmetnih tema organiziran je po odgojno-obrazovnim ciklusima i domenama. Unutar svakog odgojno-obrazovnog ciklusa i domena navedena su odgojno-obrazovna očekivanja. Ukupno postoji pet ciklusa, a prvi i drugi ciklus predviđeni su za niže razrede osnovne škole, to jest za razrednu nastavu. Ostvarivanje svih postavljenih očekivanja moguće je različitim metodama i oblicima odgojno-obrazovnog rada unutar svakog pojedinog nastavnog predmeta pa tako i Glazbene kulture (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

4.3. Usporedba Nastavnog plana i programa sa Kurikulumom nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije

I analizirajući dva dokumenta zaključujemo da su osnovne i temeljne značajke nastavnog predmeta glazbena kultura ostale nepromijenjene. Novi kurikulum donio je još dva dodatna načela, načelo sinkroničnosti te načelo interkulturalnosti, te u potpunosti promijenio pristup svim nastavnim predmetima pa tako i glazbenoj kulturi. Uvođenjem domena i ishoda učiteljima je dozvoljena veća sloboda izbora načina ostvarivanja propisanih ishoda. Time smo izgubili točno propisane teme i pjesme koje učenici trebaju usvojiti tokom nastavne godine, a koje su bile propisane Nastavnim planom i programom, a dobili smo popis preporučenih tema i pjesama po ciklusima obrazovanja. Idealan pristup nastavi je negdje između, to jest u kombinaciji ova dva dokumenta.

5. Dosadašnja istraživanja udžbenika

Pregledom literature u čijem su fokusu udžbenici za nastavu Glazbene kulture, vidljivo je da ne postoji velik broj radova koji se bavi ovom temom. Rojko navodi kako u nastavi glazbe „imamo posla više sa stjecanjem umijeća“ te da je klasičnim udžbenikom teško prikazati i pokriti to znanje (Rojko, 2012). Također smatra da bi jedan udžbenik koji bio sadržavao muzikološki sadržaj bio dovoljan za cijelu osnovnoškolsku nastavu glazbe (Rojko, 2012). Jedan od istaknutijih autora koji su istraživali udžbenike za nastavu glazbene kulture i tradicijsku glazbu u njima u periodima prošlog stoljeća bila je doc. dr. sc. Renata Sam Palmić koja je iznijela sljedeće zaključke:

1. Od 1947. do danas tradicijska hrvatska glazba je našla svoje mjesto u osnovnoškolskim udžbenicima Glazbene kulture ovisno o različitim koncepcijama obrazovnih programa koje su (bile) proizvod društvenih uvjeta. Udžbenici Glazbene kulture su reflektirali one ideološke karakteristike koje su i sami „iskusili“, zbog čega je tradicijska glazba u udžbenicima prolazila etape nadnacionalnih, nacionalnih i regionalnih obilježja (Sam Palmić, 2015; str. 316).

2. Od 1947. do 1972. godine hrvatska tradicijska glazba bila je smatrana dijelom zajedničke baštine naroda bivše Jugoslavije. Od 1972. nadalje regionalna pripadnost počela se češće naznačavati, osobito od kasnih osamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Ranih devedesetih većina pjesama bila je popraćena oznakom koja je označavala regiju u kojoj su nastale, dok su kod nekih napjeva čak navedena i mjesta nastanka. Zavičajna glazba kao dio narodne kulture bila je – kroz povijest, ovisno o društveno-političkom uređenju – ili nepoželjna ili korištena u različite kratkoročne i dugoročne izvankulturne svrhe, što jasno prezentiraju udžbenici kao „izvori znanja“. Nakon ovog razdoblja te, osobito, nakon 1995. i potom 1999. godine, udžbenici Glazbene kulture doživjeli su konceptualne i sadržajne promjene. Tradicijska glazba počela je zauzimati više mjesta unutar udžbenika iako je, zajedno s porastom primjera, počela rasti i neravnomjernost prezentacije pjesama s obzirom na hrvatske regije, odnosno etnografske zone. Neproporcionalnost u pojavljivanju pjesama s obzirom na regije je konstantna karakteristika. Primjerice prisutni su određeni stereotipi u pojavljivanju istih napjeva kroz desetljeća, iako oni današnjem učeniku svojim sadržajem nisu prisposobivi. Bogata riznica tradicijske glazbene baštine omogućuje odabir onih pjesama koje su zanimljive i poticajne za učenike. Udžbenici Glazbene kulture također slijede, ili bi trebali slijediti, društvena i društveno-kulturna događanja i promjene i time utjecati na razvoj kolektivnog i individualnog zavičajnog, nacionalnog i općeg kulturnog identiteta (Sam Palmić, 2015; str. 316).

3. Multikulturalno određenje udžbenika Glazbene kulture također sadrži povijesnu, društvenu i kulturnu dimenziju. Multikulturalne pjesme su prisutne u udžbenicima na dvije razine: prva se odnosi na razdoblje do devedesetih godina, kada su pjesme naroda/kultura unutar bivše države tretirane kao nadnacionalne – tj. kako „naša narodna baština“ – dok druga obuhvaća devedesete godine kada su te iste pjesme, tj. njihova pripadnost nacionalnim kulturama (sastavnicama bivše države), multikulturalno određene, poput pjesama kultura izvan regije. U razdoblju neposredno nakon Drugog svjetskog rata i Domovinskog rata određene pjesme iz bivših republika i drugih država pojavljuju se kao konstanta. Novi primjeri glazbene baštine

svijeta počinju se javljati od devedesetih godina nadalje, često povezanih s njihovim pojavljivanjem i popularizacijom u medijima (npr. latino-američka glazba). Udžbenici novijeg datuma također nisu lišeni određenih stereotipa u izboru napjeva, no sve je prisutnija raznolikost u tradicijskim primjerima. Istovremeno sve su brojniji primjeri etnoglazbe i drugi žanrovi s folklornim elementima. Pritom broj pjesama iz susjednih država, poput Italije, Austrije i Slovenije je zanemariv. Izuzevši nekoliko pjesama iz Makedonije, pjesme iz susjednih republika: Srbije, Bosne i Hercegovine te Crne Gore i dalje izostaju. Osobito se to odnosi na udžbenike iz kasnih devedesetih (Sam Palmić, 2015; str. 316).

Također, Ana Popović i Blanka Gigić Karl istraživale su udžbenike glazbene kulture neposredno prije samog izlaska novog kurikulumu i došle su do sljedećih zaključaka:

Udžbenici za predmet Glazbena kultura koji su trenutačno u upotrebi u izdanju su izdavačkih kuća Alfa d.d., Profil Klett d.o.o. i Školska knjiga d.d. Analizom i usporedbom njihova sadržaja zaključeno je da su uglavnom usklađeni s tada važećim NPP-om, iako postoje određena odstupanja, posebice što se tiče pjesama namijenjenih za pjevanje u četvrtom razredu. Pjesme koje su predložene u udžbenicima raznolike su i uvelike se razlikuju od izdavača do izdavača. Materijali namijenjeni za slušanje i upoznavanje glazbe opširni su te njihova kvalitetna obrada zahtijeva mnogo vremena, što je teško izvedivo s obzirom na to da je za nastavu predmeta Glazbena kultura predviđeno 35 školskih sati godišnje. (Popović i Gigić Karl, 2020; str. 187).

6. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je analizirati, utvrditi i usporediti razinu zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima glazbene kulture od 1. do 4. razreda osnovne škole u Republici Hrvatskoj s obzirom na izdavača, razinu školovanja (razred) i kurikulum (Nastavni plan i program i Kurikulum Glazbene kulture).

Postavljeni su sljedeći problemi:

1. Utvrditi razinu zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima izdanima za vrijeme Nastavnog plana i programa (2006. – 2019.)
2. Utvrditi razinu zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima izdanima za vrijeme Kurikuluma nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije (2019. – 2022.)
3. Utvrditi razinu zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima pojedinih izdavačkih kuća.
4. Utvrditi i usporediti razinu zastupljenosti tradicijske glazbe s obzirom na razinu školovanja (1. – 4. razred osnovne škole)

7. Metoda prikupljanja podataka

Za potrebe ovog istraživanja detaljno je analizirano 24 odabranih udžbenika izdavačkih kuća Školska knjiga, Alfa i Profil Klett izdanih u razdoblju od 2006. godine do 2018. godine te od 2019. godine pa do 2022. godine. Kvantitativnim pristupom utvrđena je razina zastupljenosti hrvatske tradicijske glazbe i tradicijske glazbe iz ostalih dijelova svijeta svakog pojedinog odabranog udžbenika. Tradicijska glazba podijeljena je na skladbe koje su, prema udžbeniku, namijenjene slušanju te na one koje su namijenjene pjevanju. Ukupan broj tradicijske glazbe je zbroj glazbenih primjera za slušanje i glazbenih primjera za pjevanje.

8. Rezultati

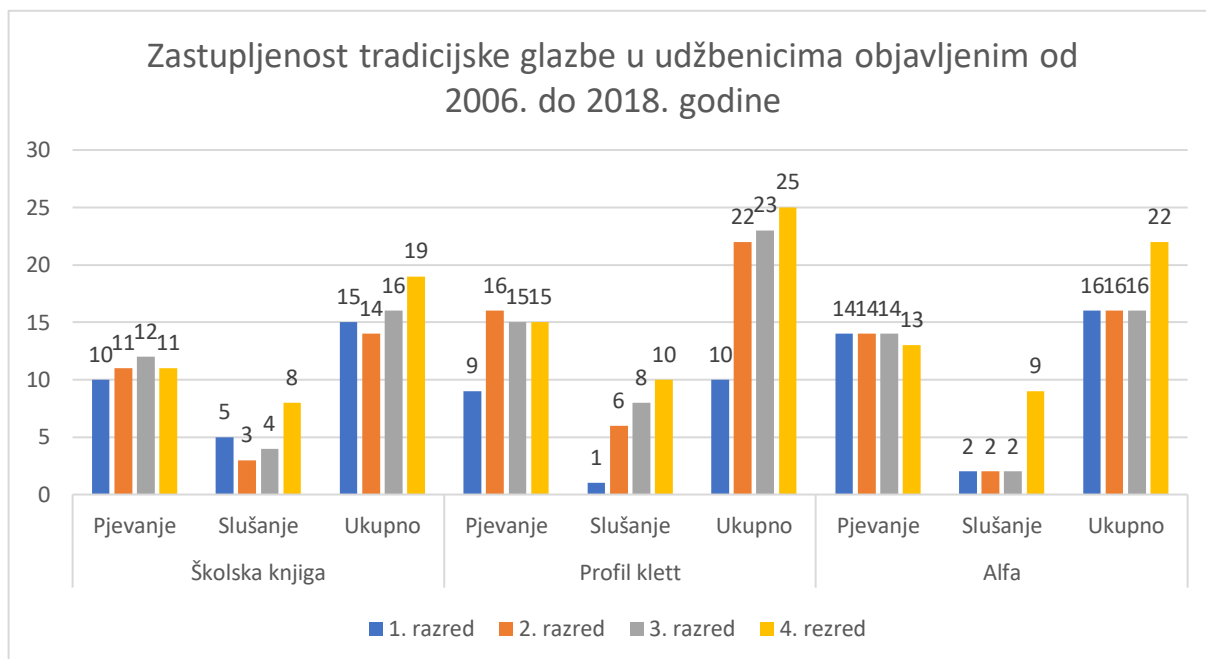
Ukupni podaci istraživanja prikazani su u Tablici 2.

Tablica 3. Ukupni podaci istraživanja

Nastavni plan i program	Razredi	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred
Školska knjiga	Pjevanje	10	11	12	11
	Slušanje	5	3	4	8
	Ukupno	15	14	16	19
Profil Klett	Pjevanje	9	16	15	15
	Slušanje	1	6	8	10
	Ukupno	10	22	23	25
Alfa	Pjevanje	14	14	14	13
	Slušanje	2	2	2	9
	Ukupno	16	16	16	22
Škola za život		1. razred	2. razred	3. razred	4. razred
Školska knjiga	Pjevanje	10	17	12	16
	Slušanje	4	3	3	0
	Ukupno	14	20	15	16
Profil Klett	Pjevanje	9	10	7	25
	Slušanje	1	10	1	5
	Ukupno	10	20	8	30
Alfa	Pjevanje	13	13	13	16
	Slušanje	1	4	2	8
	Ukupno	14	17	15	24

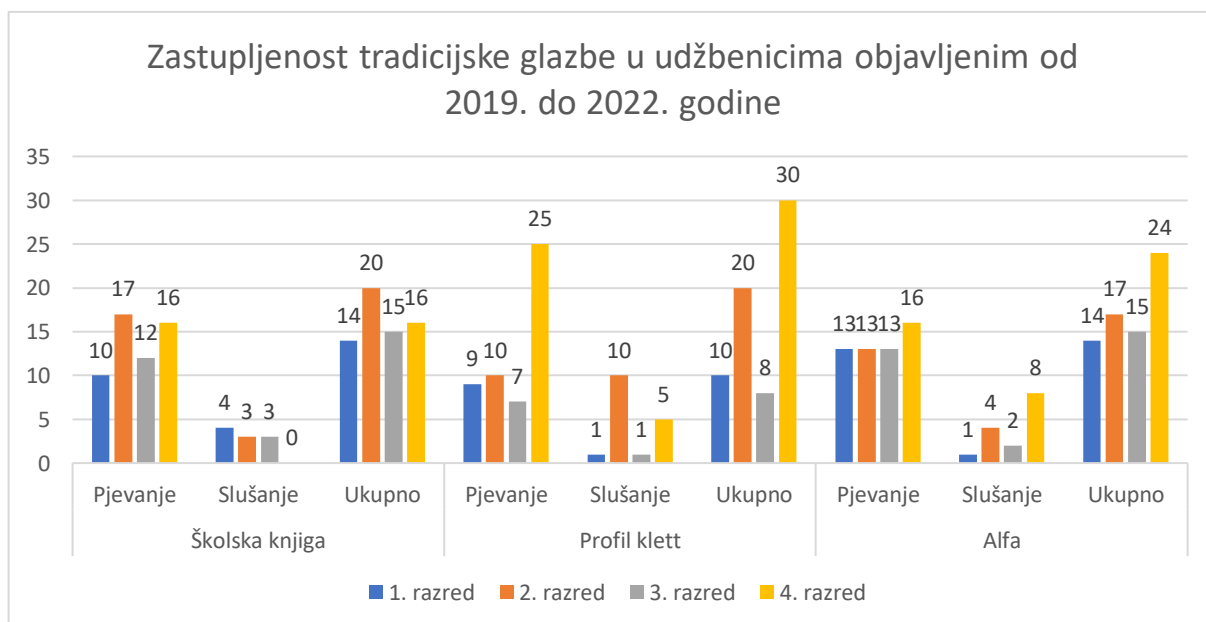
U nastavku prikaza rezultata ponegdje su korištene kratice NPP koja označuje Nacionalni plan i program te ŠzŽ koja označuje Kurikulum Škola za život odnosno Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije.

Graf 1 pokazuje zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima objavljenim od 2006. do 2018. godine. Uočljivo je povećanje ukupnog broja tradicijske glazbe u udžbenicima izdavačke kuće Profil Klett. u drugom, trećem i četvrtom razredu osnovne škole.

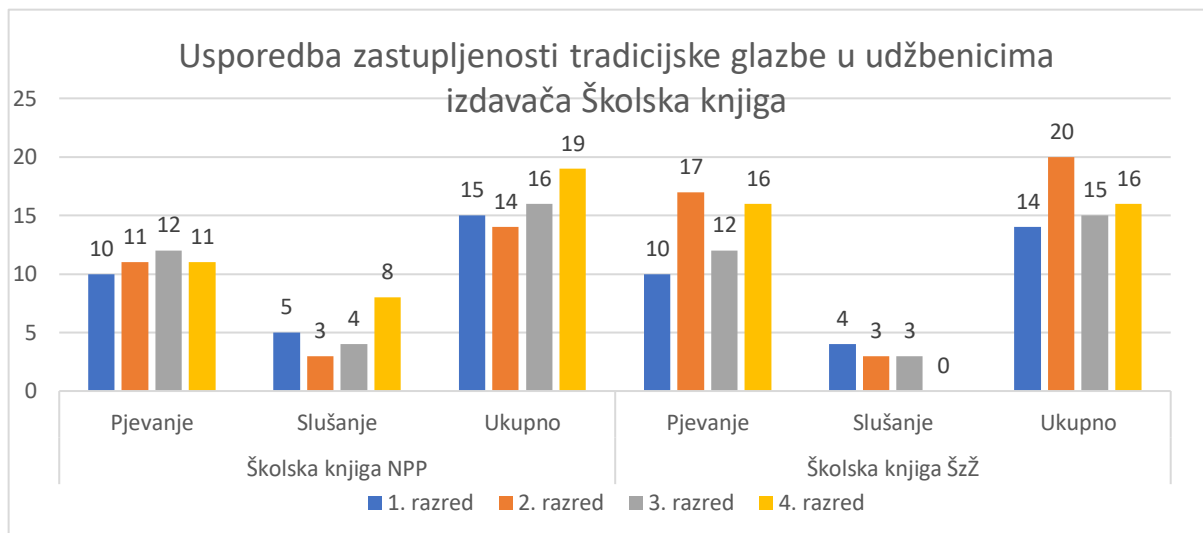
Graf 1 Zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima objavljenim od 2006. do 2018. godine

Stupanjem na snagu novog Kurikuluma (Graf 2), nisu vidljive značajne promjene u zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima izdavačkih kuća Školska knjiga i Alfa, dok izdavač Profil Klett pokazuje velike oscilacije ukupnog broja u pojedinim razredima.

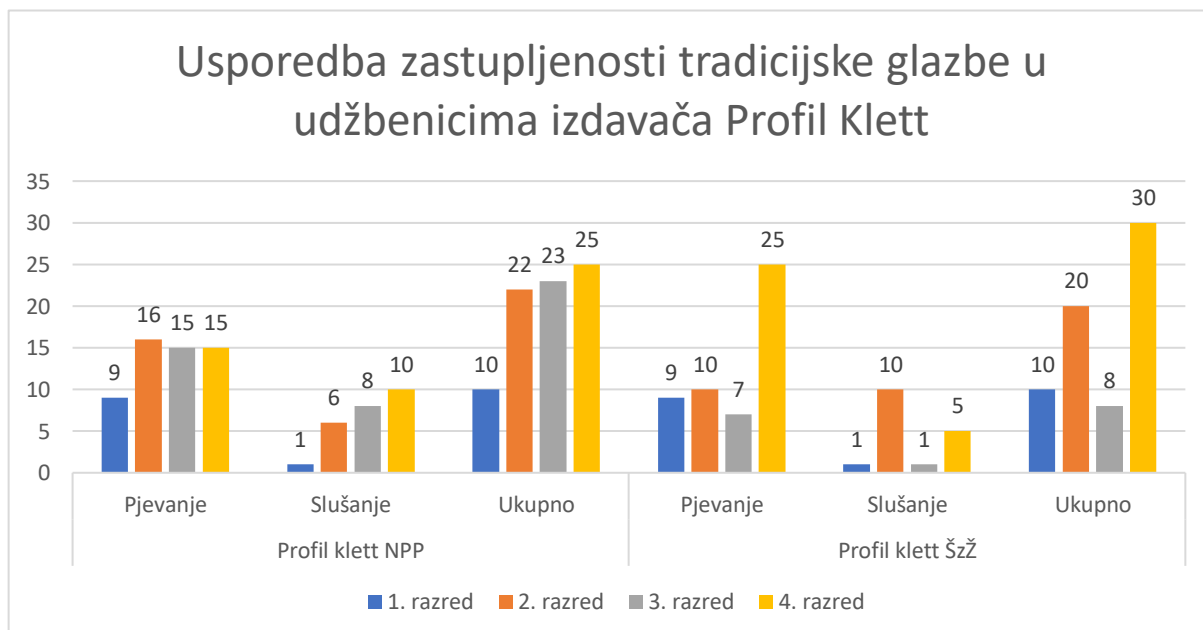
Graf 2 Zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima objavljenim od 2019. do 2022. godine

Sljedeće tablice i grafovi prikazuju zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima pojedinih izdavačkih kuća. Također prikazana je razlika u zastupljenosti tradicijske glazbe tijekom nastavnog plana i programa te novog aktualnog kurikulumuma Škola za život. Izdavačka kuća Školska knjiga (Graf 3) značajne promjene pokazuje u glazbenim primjerima namijenjenim pjevanju i slušanju nakon promjene kurikulumuma.

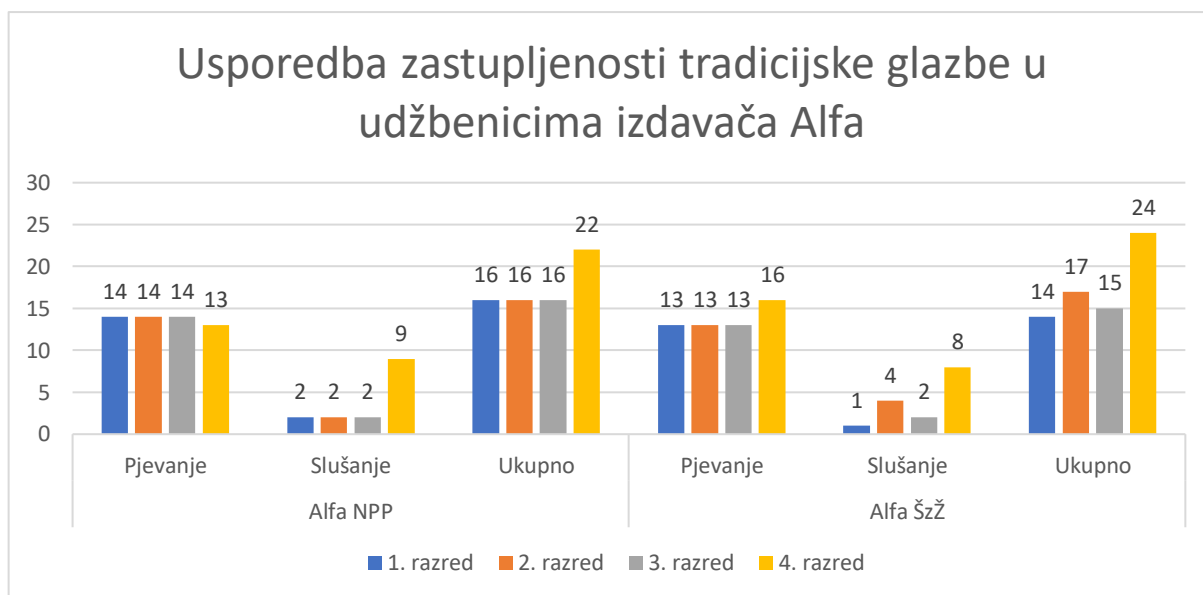
Graf 3 Usporedba zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Školska knjiga

Izdavačka kuća Profil Klett (Graf 4) promjenom kurikulumuma uvodi značajne promjene u četvrtom razredu osnovne škole. Prikazane su velike oscilacije u zastupljenosti tradicijske glazbe u pojedinim razredima.

Graf 4 Usporedba zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Profil Klett

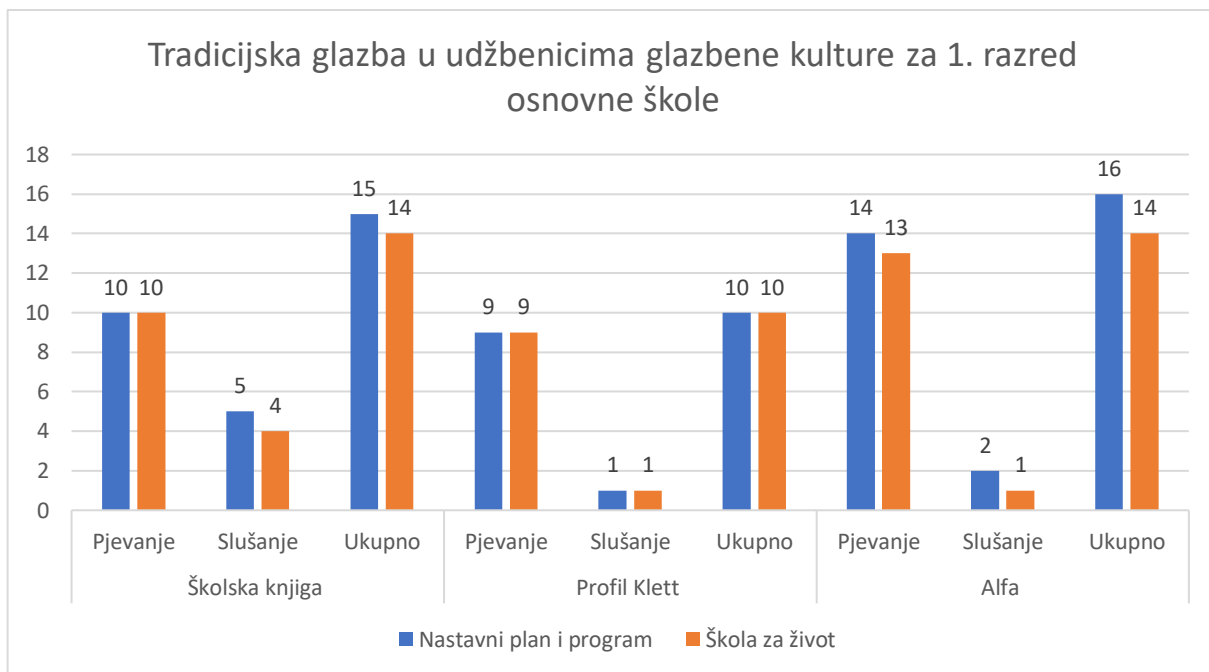
Izdavača kuća Alfa (Graf 5) zadržava kontinuitet u zastupljenosti tradicijske glazbe. Promjenom kurikuluma ne provode značajne promjene u zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima glazbene kulture.

Graf 5 Usporedba zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Alfa

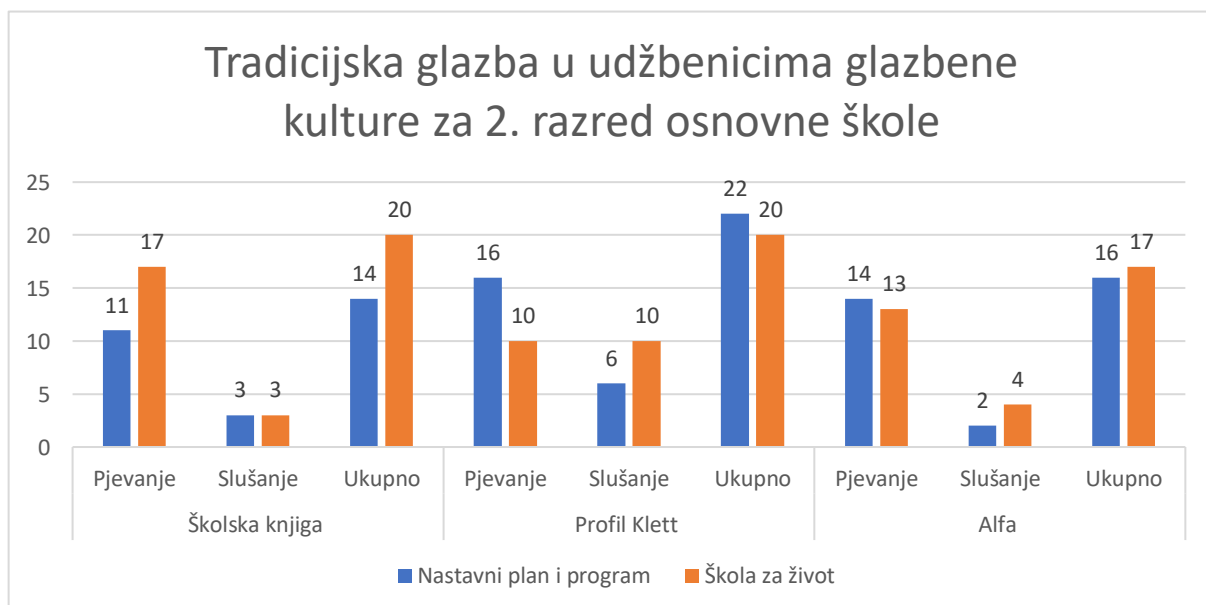
U nastavku su prikazani podaci zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima za svaki pojedinačni razred. Prikazani podaci odnose se na razrednu nastavu odnosno na razdoblje od 1. do 4. razreda osnovne škole u Republici Hrvatskoj.

Analizirani podaci za 1. razred osnovne škole (Graf 6) pokazuju uravnoteženu zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima glazbene kulture, no izdavači Školska knjiga i Alfa smanjuju svoj ukupan broj za neznatno malo pjesama dok Profil Klett zadržava isti broj tradicijske glazbe.

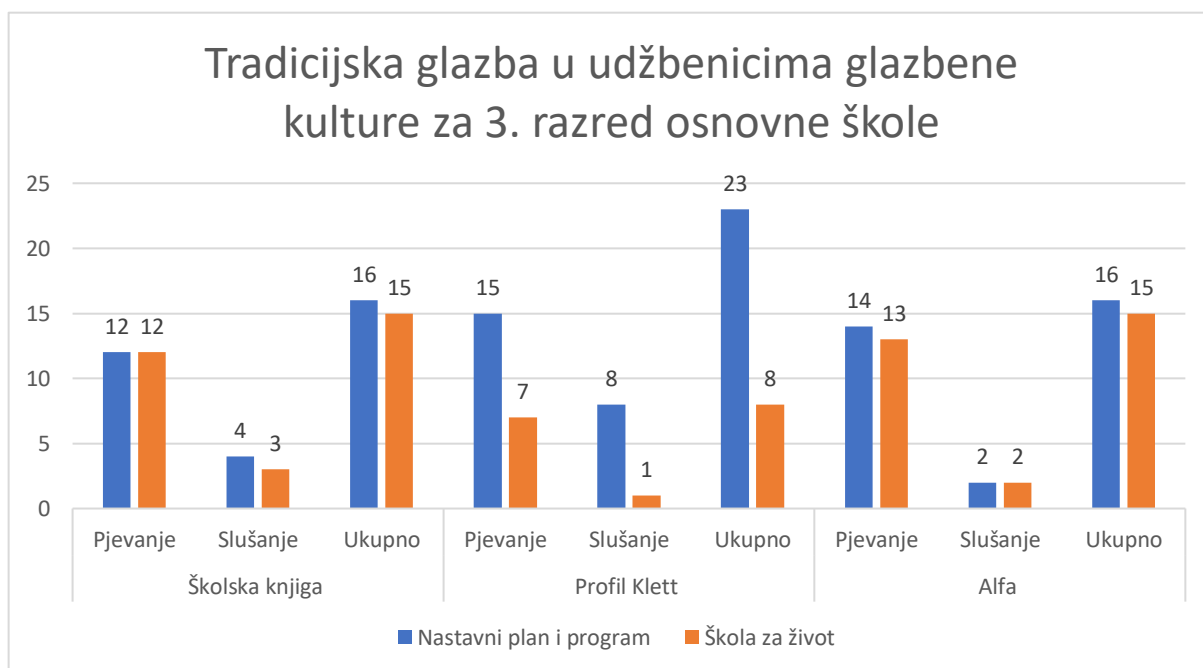
Graf 6 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 1. razred osnovne škole

Analizirani podaci za 2. razred osnovne škole (Graf 7) promjenom kurikulumu pokazuju veće zastupljenosti tradicijske glazbe kod Školske knjige za značajan broj pjesama te Alfe za nešto manji broj dok Profil Klett smanjuje svoj ukupan broj iako značajno povećava broj pjesama za slušanje.

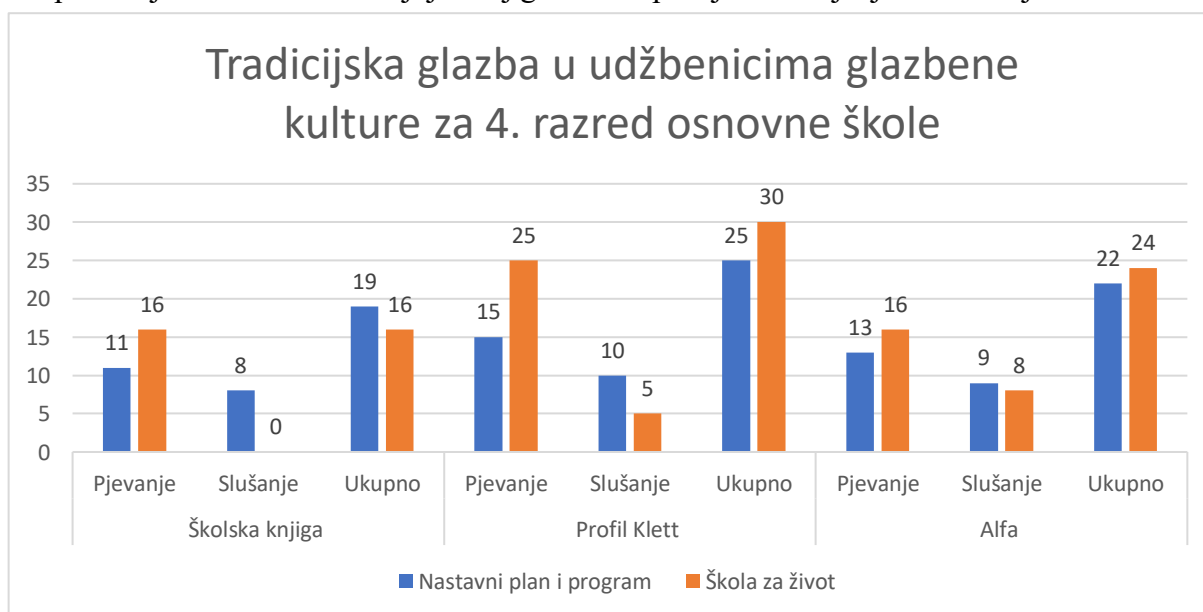
Graf 7 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 2. razred osnovne škole

Analizirani podaci za 3. razred osnovne škole (Graf 8) dočaravaju značajan pad ukupnog broja tradicijske glazbe u udžbenicima izdavačke kuće Profil Klett koji također prati pad ukupnog broja kod Školske knjige i Alfe.

Graf 8 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 3. razred osnovne škole

Analizirani podaci za 4. razred osnovne škole (Graf 9) ukazuju da Školska knjiga u svojim udžbenicima izlaskom novog kurikulumu u potpunosti uklanja primjere za slušanje te smanjuje ukupan broj tradicijske glazbe, dok Profil Klett i Alfa promjenom kurikulumu povećavaju ukupan broj iako također smanjuju broj glazbenik primjera namijenjenih slušanju.

Graf 9 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 4. razred osnovne škole

9. Rasprava

Analizirajući dobivene podatke istraživanja zaključujemo kako svaki od 24 analizirana udžbenika sadrži određeni broj glazbenih primjera tradicijske glazbe. Ne pojavljuje se udžbenik koji u svojoj strukturi ne sadrži tradicijsku glazbu. Također u svim analiziranim udžbenicima pojavljuje se više tradicijske glazbe namijenjene pjevanju, nego namijenjene slušanju. Analizirajući udžbenike koji su izdani u periodu od 2006. do 2018. godine, to jest za vrijeme nastavnog plana i programa, možemo zaključiti da se ukupno najviše tradicijske glazbe nalazi u udžbenicima izdavača Profil Klett, a najmanje u udžbenicima izdavača Školska knjiga. Tradicijske glazbe namijenjene pjevaju u jednakom broju imaju udžbenici izdavačkih kuća Profil Klett i Alfa dok Školska knjiga ima nešto manji broj. Tradicijske glazbe namijenjene slušanju u najvećem broju imaju udžbenici izdavača Profil Klett dok u najmanjem broju imaju udžbenici izdavača Alfa.

Analizirajući udžbenike izdane u periodu od 2019. do 2022. godine, to jest za vrijeme aktualnog kurikulumu škola za život, ukupno najviše tradicijske glazbe imaju udžbenici izdavača Alfa dok najmanje tradicijske glazbe imaju udžbenici izdavača Školska knjiga. Tradicijske glazbe namijenjene pjevanju u jednakoj mjeri imaju udžbenici izdavača Školska knjiga i Alfa, dok nešto manji broj tradicijske glazbe namijenjene pjevanju imaju udžbenici izdavača Profil Klett. Tradicijske glazbe namijenjene slušanju u najvećem broju imaju udžbenici izdavača Profil Klett dok u najmanjem broju tradicijske glazbe namijenjene slušanju imaju udžbenici izdavača Školska knjiga.

Analizirajući zasebno svakog od izdavača, Školska knjiga u svojim udžbenicima glazbene kulture od 1. do 4. razreda osnovne škole, izdanih za vrijeme Nastavnog plana i programa, imala je ukupno gotovo isti broj tradicijske glazbe u usporedbi sa udžbenicima izdanim nakon 2019. godine. Znatna razlika pojavljuje se u glazbenim primjerima namijenjenim pjevanju i slušanju, to jest, izlaskom novog kurikulumu 2019. godine Školska knjiga je u svojim udžbenicima znatno povećala broj glazbenih primjera namijenjenih pjevanju te smanjila broj glazbenih primjera namijenjenih slušanju. Izdavač Profil Klett u svojim udžbenicima, namijenjenim za isto razdoblje osnovnoškolskog obrazovanja izdanim u periodu od 2006. do 2018. godine, imaju ukupno više tradicijske glazbe, nego u udžbenicima izdanim nakon 2019. godine. Istu analogiju prate i glazbeni primjeri namijenjeni samo pjevanju i samo slušanju gdje također vidimo smanjen broj glazbenih primjera za oba područja u udžbenicima izdanim nakon 2019. godine. Izdavač Alfa promjenom kurikulumu nije mijenjao ukupne brojeve glazbenih primjera tradicijske glazbe u svojim udžbenicima. Iako su male promjene

napravljene po svakom pojedinačnom razredu od 1. do 4. razreda osnovne škole, ukupni broj tradicijske glazbe ostao je isti. Također ostao je isti broj glazbenih primjera tradicijske glazbe namijenjen pjevanju te onih namijenjenih slušanju.

Analizom svakog pojedinog razreda, u 1. razredu osnovne škole uočen je blagi pad ukupnog broja tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Školska knjiga i Alfa izdanim nakon 2019. godine. Uočeni pad se očituje u smanjenom broju glazbenih primjera za slušanje, ali i glazbenih primjera za pjevanje. Jedini izdavač koji je zadržao jednaki broj tradicijske glazbe u svojim udžbenicima je Profil Klett. Analizom 2. razreda osnovne škole uviđamo porast ukupnog broja tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Školska knjiga i Alfa izdanim nakon 2019. godine. Sam porast ukupnog broja kod udžbenika Školske knjige pripisujemo većem broju glazbenih primjera namijenjenih pjevanju, dok kod udžbenika Alfe pripisujemo većem broju glazbenih primjera namijenjenih slušanju. Iako i kod izdavača Profil Klett vidimo veći broj glazbenih primjera namijenjen slušanju, znatno manji broj glazbenih primjera namijenjen pjevanju rezultira ukupno manjim brojem tradicijske glazbe u udžbenicima izdanim nakon 2019. godine. Udžbenici namijenjeni 3. razredu osnovne škole, izdani nakon 2019. godine, pokazali su ukupno nešto manji broj tradicijske glazbe. Najveću promjenu vidimo kod izdavača Profil Klett koji u svojim udžbenicima, za 3. razred osnovne škole izdanim nakon 2019. godine, ima ukupno znatno manji broj pjesama tradicijske glazbe. Udžbenici završnog razreda razredne nastave, 4. razred osnovne škole, bilježe povećani broj ukupnog broja tradicijske u udžbenicima izdanim nakon 2019. godine. Porast ukupnog broja pripisujemo izdavačima Profil Klett i Alfa to jest povećanjem glazbenih primjera tradicijske glazbe namijenjenih pjevanju te neznatnim smanjivanjem broja glazbenih primjera tradicijske glazbe namijenjenih slušanju. Izdavač Školska knjiga u ovom razredu osnovne škole bilježi pad ukupnog broja glazbenih primjera tradicijske glazbe što proizlazi iz smanjenog broja glazbenih primjera tradicijske glazbe namijenjenih slušanju.

Uspoređujući zastupljenost glazbenih primjera tradicijske glazbe između razreda uočavamo kako se broj tradicijske glazbe iz razreda u razred povećava te doseže vrhunac u 4. razredu osnovne škole gdje, u periodu razredne nastave, imamo ukupno najveći broj glazbenih primjera tradicijske glazbe.

10. Zaključak

Provedenim istraživanjem zaključujemo kako svaki od analiziranih udžbenika adekvatno prati propise i prijedloge aktualnih kurikuluma kada je sam udžbenik izdan. Iako se udžbenici glazbene kulture ne ocjenjuju samo po najvećem broju glazbenih primjera tradicijske glazbe, izdavač Alfa odnio bih pobjedu sa ukupno najvećim brojem glazbenih primjera tradicijske glazbe u udžbenicima glazbene kulture od 1. do 4. razreda osnovne škole. Naime, takva titula ne bih značila da su navedeni udžbenici ili izdavač najbolji. Sama činjenica da se veliki broj glazbenih primjera tradicijske glazbe, već duži niz godina, nalazi u udžbenicima glazbene kulture svih izdavača, pozitivna je za Republiku Hrvatsku i cijelo društvo jer na taj način nastojimo sačuvati našu folklornu baštinu i bogatstvo različitosti folklora koje imamo. Svaki od udžbenika donosi i predstavlja tradicijsku glazbu na drugačiji i prihvatljivi način i samim time prikladan je za upotrebu u nastavi. Iako se ovim istraživanjem nismo bavili samim podrijetlom glazbenih primjera tradicijske glazbe, koje smo zatekli u udžbenicima, zamijetili smo kako svaki analizirani udžbenik sadrži podjednaki broj Hrvatske tradicijske glazbe kao i broj svjetske tradicijske glazbe to jest tradicijske glazbe koja je originalno nastala van granica Republike Hrvatske. Takav omjer omogućuje adekvatnu i korisnu usporedbu različitih kultura svijeta sa našom kulturom te samim time uvodi učenike u multikulturalno razmišljanje i upoznavanje. Naravno, uz tradicijsku glazbu, udžbenici sadrže i ostale glazbene vrste, ponajviše klasičnu glazbu, te dopuštaju učiteljima slobodu načina obrade nastavnog sadržaja propisanog kurikulumom. Sloboda odabira koju imaju učitelji sama sa sobom donosi i teret odluke i izbora udžbenika za ciklus razredne nastave. Oslobađajuća je činjenica da pri izboru udžbenika glazbene kulture gotovo ne mogu pogriješiti jer, gledajući na tradicijsku glazbu, svaki od ponuđenih izdavača nudi zadovoljavajući broj glazbenih primjera tradicijske glazbe iz svih dijelova Hrvatske, ali i ostatka svijeta. Važnost tradicijske glazbe, bezobzira na udžbenike, neosporna je te bi se takva glazba i folklor trebali čuvati i poučavati u društvu bezobzira na sve. Djelomice taj teret pada na učitelje, no ako je učitelj savjestan i odgovoran, folklor se u našem društvu neće nikada zaboraviti. Nesavjesnom učitelju niti jedan udžbenik ne može pomoći da učenike upozna sa folklornom kulturom naše domovine.

Literatura

- Ceribašć, N., Čaleta, J. (2010). Review of the book Croatian Traditional Music Recordings: The 1990s and 2000s. *Journal of American Folklore* 123(489), 331-345
- folklor. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021b
Pristupljeno 2. 4. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20034>
- Gavazzi, M. (1940) Pregled etnografije Hrvata I. Zagreb: Izdanje Kuba. A B C.
- Kelstrom, J. M. (1998). The Untapped Power of Music: Its Role in the Curriculum and Its Effect on Academic Achievement. *NASSP Bulletin*, 82(597), 34–43.
- Kirschner, S. i Tomasello, M. (2010.). Joint music-making promotes prosocial behavior in 4-year-old children. *Evolution and Human Behavior*, 31, 354-364.
- Kovačević, K. (ur.) (1971). *Muzička enciklopedija*. Svezak 1. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske/Jugoslavenski leksikografski zavod
- Kovačević, K. (ur.) (1974). *Muzička enciklopedija*. Svezak 2. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske/Jugoslavenski leksikografski zavod
- Kovačević, K. (ur.) (1977). *Muzička enciklopedija*. Svezak 3. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske/Jugoslavenski leksikografski zavod
- Ling, J. (1997). *A history of european folk music*. Rochester: University of Rochester Press.
- Marošević, G. (2004). Folklorna glazba. U Z. Vitez (ur.), *Hrvatska tradicijska kultura*, (str. 409-420). Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.
- Ministarstvo znanosti , obrazovanja i športa [MZOŠ]. (2006). Nastavni plan i program za osnovnu školu. Preuzeto: 16. 4. 2022.: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2019). Kurikulum međupredmetnih tema. Preuzeto: 28. 4. 2022.: <https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2019). Kurikulum nastavnog predmeta glazbena kultura za osnovne škole i glazbena umjetnost za gimnazije (2019). Preuzeto 24. 4. 2022: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html

- muzikologija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021c. Pristupljeno 3. 4. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42634>
- Nettl, B. (2010). *The study of Ethnomusicology: Thirty-one Issues and Concepts*. Chicago: University of Illinois Press
- Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak*, 159 (1-2), 139-158.
- Popović, A., Gigić Karl, B. (2020). Udžbenici predmetne nastave glazbene kulture – pomoć ili zapreka?. *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjig i budućih promjena* 6, 165-189.
- Rickard, N. S., Appelman, P., James, R., Murphy, F., Gill, A. i Bambrick, C. (2013.). Orchestrating life skills: The effect of increased school-based music classes on children's social competence and self-esteem. *International Journal of Music Education*, 31, 292-309.
- ROJKO, P. (2012). Metodika nastave glazbe teorijsko–tematski aspekti (Glazbena nastava u općeobrazovnoj školi). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet Osijek
- Sam Palmić, R. (2015). Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture u zbilji multikulturalne osnovne škole. *Školski vjesnik*, 64 (2), 309-324.
- Širola, B. (1940). *Hrvatska narodna glazba, pregled hrvatske muzikologije*. Zagreb: Izdanje matice hrvatske.
- tradicijska kultura. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021a. Pristupljeno 1. 4. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61967>

Udžbenici:

- Jandrašek, V. i Ivaci, J. (2021). *Razigrani zvuci 1, radni udžbenik glazbene kulture u prvom razredu osnovne škole*, 3. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Jandrašek, V. i Ivaci, J. (2021). *Razigrani zvuci 2, radni udžbenik glazbene kulture u drugom razredu osnovne škole*, 2. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Jandrašek, V. i Ivaci, J. (2021). *Razigrani zvuci 3, radni udžbenik glazbene kulture u trećem razredu osnovne škole*, 2. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.

- Banov, N., Brđanović, D., Frančišković, S., Ivančić, S., Kirchmayer Bilić, E., Martinović, A., Novosel, D., Pehar, T. (2021). *Allegro 4, udžbenik glazbene kulture u četvrtom razredu osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Sikirica, J (2020). *Nina i Tino 1, edukativne aktivnosti za nastavu glazbene kulture u prvom razredu osnovne škole*, 2. izdanje, Zagreb: Profil Klett.
- Sikirica, J (2020). *Nina i Tino 2, edukativne aktivnosti za nastavu glazbene kulture u drugom razredu osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Profil Klett.
- Sikirica, J (2020). *Nina i Tino 3, edukativne aktivnosti za nastavu glazbene kulture u trećem razredu osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Profil Klett.
- Janković, A., Stojaković, S., Ambruš-Kiš, R. (2021). *Glazbeni krug 4, udžbenik glazbene kulture za 4. razred osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Profil Klett.
- Atanasov Piljek, D. (2019). *Moja glazba 1, radna vježbenica iz glazbene kulture za prvi razred osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Alfa.
- Atanasov Piljek, D. (2021). *Moja glazba 2, radna vježbenica iz glazbene kulture za drugi razred osnovne škole*, 2. izdanje, Zagreb: Alfa.
- Atanasov Piljek, D. (2020). *Moja glazba 3, radna vježbenica iz glazbene kulture za treći razred osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Alfa.
- Đonlić, N., Ostojić, A., Pajdaš, T., Brlečić, D. (2021). *Svijet glazbe 4, udžbenik iz glazbene kulture za četvrti razred osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Alfa.
- Stanišić, A., Jandrašek, V., Šimunov, J. (2007). *Razigrani zvuci 1, udžbenik glazbene kulture za 1. razred osnovne škole + 2 CD-a*, 1. izdanje, Zagreb: Školska knjiga.
- Stanišić, A., Jandrašek, V. (2013). *Razigrani zvuci 2, udžbenik iz glazbene kulture za 2. razred osnovne škole s 2 CD-a*, 7. izdanje, Zagreb: Školska knjiga.
- Stanišić, A., Jandrašek, V. (2008). *Razigrani zvuci 3, udžbenik iz glazbene kulture za 3. razred osnovne škole s 2 CD-a*, 2. izdanje, Zagreb: Školska knjiga.
- Dvorak, V., Jelčić Špoljar, M., Kirchmayer Bilić, E. (2014). *Allegro 4 u glazbenom svijetu, udžbenik glazbene kulture u četvrtom razredu osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Školska knjiga.

- Ambruš-Kiš, R., Janković, A., Mamić, Ž. (2013). *Glazbeni krug 1, udžbenik glazbene kulture s 3 CD-a za prvi razred osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Profil
- Ambruš-Kiš, R., Janković, A., Mamić, Ž. (2014). *Glazbeni krug 2, udžbenik glazbene kulture s 3 CD-a za drugi razred osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Profil
- Ambruš-Kiš, R., Janković, A., Mamić, Ž. (2015). *Glazbeni krug 3, udžbenik glazbene kulture s 3 CD-a za treći razred osnovne škole*, 2. izdanje, Zagreb: Profil Klett
- Sikirica, J., Miljak, A. (2007). *Glazbena četvrtica, udžbenik glazbene kulture s dva CD-a za 4. razred osnovne škole*, 1. izdanje, Zagreb: Profil.
- Atanasov Piljek, D. (2015). *Moja glazba 1, udžbenik za glazbenu kulturu u prvom razredu osnovne škole*, 2. izdanje, Zagreb: Alfa.
- Atanasov Piljek, D. (2012). *Moja glazba 2, udžbenik za glazbenu kulturu u drugom razredu osnovne škole*, 6. izdanje, Zagreb: Alfa.
- Atanasov Piljek, D. (2017). *Moja glazba 3, udžbenik za glazbenu kulturu u trećem razredu osnovne škole*, 4. izdanje, Zagreb: Alfa.
- Gašparđi, A., Lazarić, T., Raguž, N., Štefanac, Z. (2018). *Svijet glazbe 4, udžbenik za glazbenu kulturu u četvrtom razredu osnovne škole*, 5. izdanje, Zagreb: Alfa

Indeks tablica

Tablica 1. Preporučeni primjeri tradicijske glazbe za 1. ciklus u Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura	12
Tablica 2. Preporučeni primjeri tradicijske glazbe za 2., 3. i 4. ciklus u Kurikulumu nastavnog predmeta glazbena kultura	13
Tablica 3. Ukupni podaci istraživanja	19

Indeks grafova

Graf 1 Zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima objavljenim od 2006. do 2018. godine	20
Graf 2 Zastupljenost tradicijske glazbe u udžbenicima objavljenim od 2019. do 2022. godine	20
Graf 3 Usporedba zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Školska knjiga..	21
Graf 4 Usporedba zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Profil Klett	21
Graf 5 Usporedba zastupljenosti tradicijske glazbe u udžbenicima izdavača Alfa	22
Graf 6 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 1. razred osnovne škole	23
Graf 7 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 2. razred osnovne škole	23
Graf 8 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 3. razred osnovne škole	24
Graf 9 Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture za 4. razred osnovne škole	24

Biografija

Vilim Slobodnjak rođen je 6. 2. 1998. godine u Virovitici. Završava Osnovnu školu Petra Preradovića u Pitomači te Osnovnu glazbenu školu dr. Marijan Jergović u Pitomači, smjer tambura, u klasi profesorice Željke Bančić. Godine 2012. nastavlja srednjoškolsko glazbeno obrazovanje u Glazbenoj školi Jan Vlačimsky u Virovitici, smjer tambura, u klasi profesora Jurice Perharića. Na svom glazbenom putu nastupao je na brojnim koncertima kao solist, ali i kao član raznih komornih sastava i orkestara s kojima je ostvarivao razna priznanja. Još uvijek aktivno djeluje u tamburaškom orkestru Hrvatskog pjevačkog društva Rodoljub iz Virovitice. Nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja i stečenog zvanja glazbenik tamburaš, 2017. godine upisuje Učiteljski studij na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu. Tijekom studija uključuje se u rad Studentskog zbora Učiteljskog fakulteta i Fakultetskog vijeća. Aktivno pomaže u organizaciji raznih projekata za studente, predavanja i promociji fakulteta. Za svoj rad prima razna priznanja, pohvale i posebne dekanove nagrade. Tijekom studija aktivno je svirao u gradskom tamburaškom orkestru Stjepan Bujan Stipić iz Čakovca, kojeg napušta završetkom studija 2022. godine.

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)